

Јадранка СЕЛХАНОВИЋ*

АРХИВСКА ОСНОВА ЗА ИЗУЧАВАЊЕ ЗАВИЧАЈНЕ ИСТОРИЈЕ

Циљ мог рада јесте да укажем на архивску заснованост изучавања завичајне историје у Црној Гори. То ћу урадити презентовањем и анализом података о корисницима архивске грађе у Државном архиву Црне Горе – Цетиње. С обзиром на истраживачке оквири који су унапријед постављени, сматрала сам неопходним да своје истраживање хронолошки ограничим. Тиме сам, надам се, умањила опасност да будем недоречена и површна, па самим тим и да резултати до којих дођем буду неутемељени. Хронолошки оквир мог истраживања је период од 1995. до 2005. године, дакле посљедњих десет година. Анализом тог периода, мислим да је могуће дати цјеловити одговор који се тиче предмета овог рада, али и да је могуће препознати нека преовлађујућа обиљежја изучавања завичајне историје у Црној Гори.

Посљедњу деценију, односно период 1995-2005. године, у Архиву је забиљежен пораст броја странака-истраживача. Они остваре од 120 до 180 посјета у току године. Увидом у пријављене теме њиховог истраживања утврдили смо да се историчари доминантно баве „великим темама”, и то историјом дипломатије и политичких односа, правном историјом, културном историјом, историјом цркве, економском историјом. Проблематизовање ових тема се обавља на нивоу Црне Горе, а не једне од њених области. Нијесу баш чести примјери историчаревог истраживачког интересовања за мање просторе или локалитете.

С друге стране, подаци показују да се из године у годину повећава број истраживача који користе архивску грађу за изучавање завичајне историје, и то истраживача који нијесу посленици историјске струке. То је, може се рећи, прва карактеристика изучавања завичајне историје

---

* Државни архив Црне Горе.

у Црној Гори: њоме се доминантно баве истраживачи који по вокацији нијесу историчари, односно они који нијесу завршили студиј историје. Барем се таква слика добија на основу увида у књиге евиденција о корисницима архивске грађе у Државном архиву ЦГ. Конкретно, од 66 истраживача завичајне историје у периоду од 1995. до 2000. године, професионалних историчара било је 5. За период од 2001. до 2005. године завичајном историјом бавило се само 8 историчара од 93 истраживача који су се бавили завичајном историјом. Према томе, од 141 истраживача завичајне историје, од 1995. до 2005. г. само су њих 12 историчари.

Ови истраживачи су, у дужем или краћем периоду, истраживали архивску грађу за изучавање појединих, ужих подручја Црне Горе. Овом приликом саопштићу и неке од назива тема које су биле предмет интересовања:

Историја Подгорице; Монографија Мојковца; Монографија Озрињића; Монографија села Кочани; Монографија о Даниловграду, Улцињ 1879-1916; Исељавање Бањана у XIX вијеку; Колашински срез; Пипери у Балканским ратовима; Врађина, Шестани, Мркојевићи (XIX-XX) вијек, Историја Горње Мораче; Барски срез; Црмница; Паштровићи, Миграције Дробњака; Бањани у прошлости и садашњости; Пљевља 1912-1941; Капетанија бјеличка; Племе Озринићи; Муслимани у бјелопољском крају; Буне у Доњим Васојевићима; Миграције Дробњака; Догађаји и личности Цетиња пред рат 1941; Област Полимља XIX и XX вијек.

Анализа података за наведени период указала је и на повећану актуелност завичајне историје у домену изучавања историје школства у појединим крајевима, градовима и селима. Због тога можемо рећи да је изучавање историје тзв. завичајног школства, постало један од доминантнијих трендова завичајне историје у Црној Гори. Примјера ради, истраживачи су се бавили сљедећим темама из прошлости школства појединих области Црне Горе: Подгоричка гимназија; Школе у Црмници; Школа у Богетићима; Школа у Броћанцу; Учитељска школа у Херцег Новом; Школе у Цуцима; Пљеваљска гимназија; ОШ Спуж; Школство у Бару; Офицерска школа у Никшићу; Школа у Ђеклићима; Школство у Васојевићима; Беранска гимназија 1913-1943; ОШ у Врелима; Пријепољска гимназија; 125 година школства у Сутомору; Школство у Мркојевићима; Школство у Шавничком срезу.

Посебно обиљежје завичајној историји у посљедњој деценији дали су они истраживачи који су свој истраживачки рад посветили изради генеалогиија. Од 1995. до 2005. године истраживање је рађено за 45 родослова.

Након указивања на доминантне теме завичајне историје, саопштићу и називе фондова које ови истраживачи користе. Најчешће коришће-

ни архивски фондови за наведена истраживања су: фонд Државни савјет, Министарство иностраних дјела, Министарство унутрашњих дјела, Војно министарство, Министарство просвјете и црквених дјела, Главно школско надзорништво, Министарство правде, капетаније; обласне управе, Управа Зетске бановине. За нови период, тј. период од 1945. године, најчешће се користе фондови: Предсједништво Владе НРЦГ и Министарство просвјете НРЦГ.

Када сумирамо све ове податке, долазимо до закључка да је завичајна историја у посљедњих десет година добила обиљежје растућег тренда. То потврђују подаци из евиденција ДАЦГ: током 1995. г. завичајном историјом бавило се 12 истраживача, 1996. г. 16 истраживача, 1997. г. 25; 1998. 1999. 2000. и 2001. г. број истраживача остаје непромијењен; у 2002. г. уписано је 32 истраживача; у 2003. г. 34; 2004. г. 37. и у 2005. години, закључно са октобром, 21 истраживач завичајне историје.

